ANUL I — No. 17 | 3 LEI | 23 APRILIE 1939

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ŞI INFORMAŢIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg. Publ. periodice la Trib. S. III C. Iaşi

Redacţia şi Administraţia / Librăria Ath. Gheorghiu
Iaşi — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituţiuni / Lei 500

UNIVERSITATEA ... LUI

Henry Fielding

Fatal, viaţa marilor genii a fost sbuciumată, chinuită de suferinţi şi lipsuri.

Viaţa lui Henry Fielding, creatorul romanului englez, se aseamănă cu aceea a mai tuturor geniilor omenirii.

Ca şi Shakespeare, compatriotul său, Fielding a fost silit să-şi câştige existenţa prin scrierile sale, scrieri rar apreciate de contimporani. (Şi aceasta se explică prin faptul că o operă genială are o semnificaţie şi o sensibilitate mai adâncă, faţă de care înţelegerea comună nu se poate manifesta favorabil.) Compoziţiile genialului Beethoven, cel mai mare muzician pe care l-a avut omenirea, au fost primite cu rezervă. Contimporanii au reproşat lui Gounod că „Faust" este lipsit de claritate şi melodie! Atunci când Cervantes a publicat nemuritoarea-i capodoperă, „El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha" (scrisă în cea mai neagră mizerie, într'o temniţă din Sevilla) contimporanii au primit-o cu indiferenţă.

Henry Fielding, primul romancier englez, deşi a fost *destul* de bine apreciat, a dus totuşi o viaţă grea, nevoile zilei de mâine chinuindu-l mereu. Toată literatura sa dramatică a fost scrisă *numai* pentru câştigarea existenţei.

Fielding este unul din cei mai *naţionali* scriitori englezi. Toate personajele pe care le-a creat în marea-i operă poartă, mai mult ca la orişicare, imaginea geniului englez.

Şi această *naţionalitate* se explică prin vicisitudinea vieţii sale, (viaţă care a fost o serie de imprudenţe şi de incertitudini), care l-a făcut să frecventeze toate clasele societăţii engleze.

Această viaţă i-a dat posibilitatea de a cunoaşte şi de a cerceta caracterul Englezului în toate formele sale, şi de a-l descrie atât de nemuritor, încât să rămână în literatură ca pictorul moravurilor naţionale.

Henry Fielding s'a născut, dintr'o familie nobilă, la 22 Aprilie 1707.

Era al treilea fiu al generalului Edmond Fielding; mama sa era fiica judecătorului Gold.

Avea trei surori, din care una, Sara, a scris câteva lucrări literare.

Generalul Fielding se reînsură, şi avu cu cea de a doua soţie o familie numeroasă.

După ce îşi începu educaţia la cuviosul M. Oliver, Henry Fielding fu trimis la celebrul colegiu din Eton, unde căpătă o mare dragoste pentru literatura clasică a antichităţii. Intreaga sa operă literară este plină cu citate şi cu înţelepciuni ale marilor învăţaţi ai antichităţii. Fielding a adâncit literatura antică, înţelegând-o şi iubind-o. (Ca mai toţi scriitorii vechi englezi: Milton, Shakespeare, Byron, Keats, Tennyson, Hardy, Meredith, etc.)

Tatăl său, generalul Fielding, îl destinase baroului, şi dacă Henry Fielding ar fi putut să-şi urmeze cursurile la Drept, tribunalele ar fi căpătat un avocat mai mult şi omenirea ar fi pierdut un om de geniu. Dar pentrucă tatăl său, din cauza numeroasei familii pe care o avea de întreţinut, nu putu să-i mai trimită bani, Fielding fu nevoit să-şi întrerupă cursurile.

Din cauza vieţii risipitoare pe care o ducea la Londra, Fielding avea nevoie de bani; pana sa îi va furniza. Şi, pentrucă teatrul era „en vogue", Fielding scrie piese.

Intre 1727 şi 1736, comediile şi farsele lui Henry Fielding se reprezintă, fără succes însă.

Singurele mai apreciate dintre acestea sunt tragediile burleşti ale lui *Tom Thumb*.

Fielding, ca mulţi alţii, s'a distins prin romane, dar a suferit eşecuri în lucrările sale dramatice,

Avem atâtea exemple de această insuficienţă, încât nu mai putem crede că este simplul efect al hazardului; şi un motiv satisfăcător este greu de dat, pentrucă toate raţionamentele ne dovedesc în mod sigur că aceleaşi calităţi contribuiesc la succesul şi dramei şi romanului.

Caractere bine definite, un stil energic, potrivit cu situaţiunile bine contrastate, intriga bine condusă, intrigă a cărei desfăşurare trebue să fie cât mai naturală şi mai spontană, mai nepreväzută, şi care să menţie interesul uniform până la desnodământ, care completează lucrarea; toate aceste calităţi constituiesc esenţialul pentru succesul şi al romanului şi al lucrării dramatice.

Unii explică aceste eşecuri ale lui Fielding în materie teatrală, nepăsării şi pripirii cu care acesta compunea piesele. (Compunea extrem de grăbit, scria scene întregi pe hârtia cu care-şi învelise tabacul, etc.)

Desigur că, acestea contribuiau mult la scăderea nivelului lor, dar nu pot fi singurele motive.

Motivele care au determinat inferioritatea pieselor sale de teatru sunt de ordin mai general.

Un pictor care s'a distins prin frumuseţea acuarelelor sale nu va mai avea acelaşi succes prezentându-şi picturile în cărbune; dezvoltarea talentului într'o parte, face ca artistul să nu-l mai aibă în cealaltă parte. Intr'o piesă dramatică, autorul trebue să restrângă evenimentele într'un cadru convenabil reprezentării, să caute personajele cele mai izbitoare şi să dea întregii sale lucrări o înlănţuire dramatică.

La succesul unei piese de teatru mai contribue şi actorul. (Doar la piesele lui Ibsen interpretarea joacă un rol minim, pentrucă în acestea personajele sunt puternic zugrăvite prin ceeace spun.)

Aceste obstacole, printre celelalte, l-au împiedicat pe Fielding să triumfe în domeniul teatrului.

Henry Fielding devine directorul unei trupe de comediani; dar din cauza nereuşitei se separă de ei.

Fielding, ca şi majoritatea autorilor dramatici, a recunoscut în timpul carierei sale dramatice, imposibilitatea de a căpăta favoarea publicului, fără a măguli părerile lui politice.

Ori, câteva din satirele sale, ca „*Registrul istoric*", conţin violente atacuri contra lui Robert Walpole, a cărui vremelnică protecţie o obţinuse el în 1730.

Aceasta a contribuit la insuccesul pieselor sale, şi a făcut să i se retragă dreptul de reprezentare a pieselor pe care le scrisese.

In 1736, Fielding se căsătoreşte cu tânăra Graddok.

Această căsătorie îi aduce 1.500 liv. sterline şi o proprietate situată la Stower.

Fielding se stabileşte pe proprietatea sa, dar viaţa neregulată pe care o dusese până acuma, începu să-şi arate e-

I. Brociner

Urmare în pag. 3

Cugetări

* E o nebunie să te pui rău cu acele persoane împotriva cărora, dată fiind mărirea lor, tu nu poţi spera să te răzbuni; prin urmare deşi te simţi umilit, trebue să suferi şi să te prefaci.

* Mai mult temeiu poţi pune într'un om care are nevoie de tine sau care în cutare împrejurare are acelaşi interes, decât într'unul căruia i-ai făcut bine, fiindcă oamenii în genere nu sunt recunoscători.

* Am spus-o de multe ori şi-o mai spun că o minte capabilă şi care ştie să se folosească de timp, nu trebue să se vaiete că viaţa e scurtă; căci poate să se ocupe de o infinitate de lucruri; şi ştiind să cheltuiască timpul cu fofolos, îi va mai rămânea timp.

* Feriţi-vă în vorbirea voastră de a spune fără folos lucruri care ajunse la urechea altuia ar putea să displacă; fiindcă adesea atunci şi acolo unde nu gândeşti vă pot dăuna: feriţi-vă bine, vă spun; căci mulţi chiar dintre prudenţi greşesc şi e greu să te stăpâneşti; dar dacă greutatea e mare, cu atât mai strălucit e rodul pentru cine ştie să se înfrâneze.

* Păziţi-vă de a face oamenilor din acele plăceri care aduc neplăcere altora; căci acel atins nu uită, ba chiar socoteşte injuria mai mare; iar cel favorizat nu-şi mai aminteşte ori are părerea că i s'a dat mai puţin decât i se cuvenea.

* Nu spune altuia ceeace nu vrei să se afle, fiindcă multe sunt cauzele care împing pe oameni să vorbească, unii din prostie, unii pentru a trage profit, alţii din vanitatea de a arăta că ştiu; şi dacă tu fără vreo nevoie ai spus altuia un secret, nu trebue de loc să te mire dacă acela, mai puţin interesat ca tine, face acelaşi lucru.

* Cine a zis popor a zis un animal nebun, plin de o mie de rătăciri, de o mie de zăpăceli, fără gust, fără judecată, fără statornicie.

Francesco Guicciardini

Şcoala lui Tagore

1.

Nici una din şcolile ce se cunosc, nu poate servi de exemplu mai fericit cu privire la măsura în care creaţia poetului se contopeşte cu întregul lui sistem de viaţă, cu întregul lui fel de a privi problemele; cu privire la măsura armoniei dintre viaţa poetului şi convingerile pentru care militează—ca şcoala condusă de marele poet indian Rabindranat Tagore.

Tagore a pus bazele unei şcoli proprii încă din tinereţe. La început şcoala lui nu avea decât vre-o cinci elevi pentru ca astăzi să aibă câteva sute şi să fie considerată ca una din cele mai mari din India.

Sistemul lui Tagore se bazează pe influenţa, căreia i se supune subconştiinţa şi viaţa sufletească a elevului. Se prea poate ca efectul acestei influenţe să nu se observe îndată. Ea apare însă din ce în ce mai evidentă pe măsura în care învăţătura a prins şi încolţit în sufletul elevului.

Intreaga educaţie şi învăţătură este însoţită de ritm şi muzică. Din zori, pe când elevii mai dorm, încep să se audă acorduri muzicale; la început în surdină, apoi mai tari, din ce în ce mai puternice şi trecând la dolce ternină precum au început.

Acesta e semnalul că noaptea s'a sfârşit şi că ziua cu truda ei a reînceput.

După ce elevii se spală şi îşi fac cuvenita rânduială, trec la rugăciune. Rugăciunea de dimineaţă constă într'un minut de tăcere. Un minut solemn, în care fiece elev e liber să gândească la ce voeşte, cu o singură condiţie: obiectul gândirii să fie frumos.

Inaintea clipei de rugăciune se aud din nou acorduri muzicale, melodii vesele, cari devin însă din ce în ce mai lente pentru a forma dispoziţia de contemplaţie. Odată trecut momentul rugii, acordurile îşi recapătă vioiciunea şi veselia.

2.

Elevului îi este îngăduit să citească numai ce îi este într'adevăr drag. Omul poate înţelege numai atunci sensul intim al faptelor, când sufletul vibrează pentru ele.

Invăţând, elevul nu trebue numai să înmagazineze; în acelaşi timp el trebue să-şi creeze, adică să desprindă elementul ce este nou şi obiectul pe care-l cercetează şi dela care-şi trage sucul vieţii spirituale.

O operă literară nu trebue citită atunci când nu ai dispoziţia sufletească necesară pentru dânsa. Creaţia artistică nu are valoare atunci când ea se mărgineşte la simplul efect asupra intelectului. Ea capătă valoare numai atunci când înalţă şi perfecţionează sufletul. Invăţând o poezie sau o creaţie poetică în genere, nu interesează construcţia frazei din punct de vedere tehnic; e necesar să te concentrezi asupra sensusului adânc al creaţiei, pentru a privi lumina ce radiază dintr'însa.

Elevilor nu trebue să le citească un lector oare-şi care, ci numai acel lector în bună şi propice dispoziţie sufletească, căci numai un asemenea lector va putea să le înalţe sufletul.

Faptul că o operă nu este potrivită nivelului intelectual al auditoriului nu are o importanţă prea mare. Mai importantă este dispoziţia sufletească, datorită ritmului şi foneticei, decât înţelesul conţinutului.

3.

Şcoala lui Tagore utilizează prea puţine cărţi didactice. Cel mai bun manual este universul. In mijlocul naturii sunt larg deschise cărţile cele mai înţelepte şi cele mai gingaşe. Trebue numai să ştii să le citeşti, să ştii să citeşti în ele ceeace serveşte la adâncirea şi înfrumuseţarea vieţii.

Şcoala lui Tagore e mult în aer liber. Profesor şi elevi îşi găsesc locurile potrivite obiectului pe care urmează să-l cerceteze. Intre loc şi obiect trebue să existe o armonie. Se întâmplă că elevii se caţără pe copaci, în timp ce profesorul rămâne jos, fără ca aceasta să deranjeze cât de cât cursul; cu un entuziasm religios şi cu un profund respect copiii ascultă vocea profesorului, considerat drept cea mai înaltă autoritate preoţească.

In concepţia lui Tagore nu e necesară explicaţia prea amănunţită. Intre explicaţie şi subiect trebue lăsat copilului loc de gândire şi cercetare. Viaţa nu-i un obiect ce trebue învăţat. Farmecul şcolii constă în a desvălui tainele vieţii. De aceea nu trebue răpit copilului momentul creator al descoperirii şi cunoaşterii. Inteligenţa omului nu constă în ştiinţa acumulată, ci în procreare, coocreare şi autocreare.

Tagore susţine că învăţătura nu are nici o importanţă pentru omenire atunci când ea este o simplă cucerire a intelectului. Principalul e sufletul, puterea de emoţiune şi sentimentele omului. Desvoltând şi adâncind viaţa sufletească, cu ajutorul muzicii, a poeziei şi a contemplaţiei, se ajunge dela sine la adevărata cultură.

Numai o astfel de cultură, rezultanta unei contopiri armonice a intelectului suprem şi spiritului rafinat poate aduce pacea veşnică, împingând omenirea spre idealuri umanitare, estetice şi morale.

N. Mark

Om şi Viaţă

Suprafaţa pământului este netedă: vulcanul a străpuns-o cu vârful său aprins; dreptatea lui nu s'a exercitat faţă de obstacolul care i se împotrivea, ci faţă de el însuşi. Reuşita în nedreptate şi în cruzime, iată singura forţă care a dat bogăţii şi putere indivizilor şi naţiilor.

Pentru asta predic marea evanghelie a Nedreptăţii. Spun tuturor: Eliberarea este bazată pe nedreptate. Nedreptatea, ca şi focul, trebue să se alimenteze din ceeace ea sfăşie, pentru a nu cădea ea însăşi în cenuşă. De îndată ce un popor sau un individ devine incapabil de nedreptate, el este măturat departe printre scursurile lumii".

R. Tagore

(Din „Casa şi lumea")

Omul este viu după cum şi pământul este viu. Omul e ca pământul, acoperit mereu în negura ideilor. Adevărata lui natură rămâne ascunsă, şi el pare făcut numai din lumini şi umbre.

Teoria mea asupra vieţii mă obligă să cred că tot ce e mare este cumplit. Dreptatea convine oamenilor de rând; numai oamenilor mari le este rezervată nedreptatea.

Pe drum de gând, la Troia...

D-lui G. Murnu

Pe câmpurile-acestea, atâţi eroi sfârşiră,
Sub coasa morţii negre, în pulberea tăcerii...
Şi înşişi zeii veşnici, luptând pe-aici, răniră
Pe muritorii oameni cu armele durerii...
...Scamandru-şi ţine cursul sub ramuri umbritoare;
Aceleaşi vechi vârtejuri şi 'nvâltoriri îl scurmă...
Piciorul lui Achile, cu talpa muritoare,
În unda lui eternă, nu a lăsat o urmă...
Auzul ca de-o larmă, ţi se neliniştește,
Iar ochiul îţi plutește pe mare, peste unde...
Dar arma ruginită, vai! nu mai zinghenește...
Corăbiile zarea trecutului le-ascunde...
. . . . . .
Doar vântul pe ruine, o lume dusă plânge,
Smulgând spre cer nisipul, ca pe un val de sânge...
Şi un acord pe-aripa de vânt vagabondează;
Homer bătrânul, parcă, din lyră aiurează...
Din piatra 'nchipuirii se dăltuie statuie
Elenei lui Menelas, ce fantomatic suie
Spre cerul gol... şi zarea pustietăţii mute,
Cu buzele amare, încearcă să sărute...

N. Cristescu

Din opera lui:

Cyrano de Bergerac*)

Luna era în plinătatea ei, cerul senin, şi ceasurile nouă ale serii bătuse, când întorcându-ne dela Clamart, lângă Paris (unde Domnul de Cuigy fiul ne invitase la o petrecere, pe mine şi pe mai mulţi prieteni ai mei), feluritele gânduri pe care ni le dădu această minge de şofran ne întreţinură pe drum: cu ochii aţintiţi la acest mare astru, unul îl lua drept o fereastră a cerului, altul ne încredinţa că este fierul cu care Diana calcă gulerele lui Apollon; cineva susţinea că s'ar fi putut să fie soarele însuşi care, despuiat seara de razele sale, privea printr'o gaură ceeace se petrecea pe lume, când nu era el de faţă.

— Iar eu — le zisei — dorind să mă alătur la entusiasmele voastre, fără să mă las înşelat de închipuirile ascuţite cu care omorîţi timpul, cred că luna este o lume caşi aceasta, căreia pământul îi serveşte drept lună.

Câţiva din ceată pufniră de râs.

— Astfel poate — le zisei eu — în lună unii îşi bat joc de cutare care susţine că globul nostru e o lume.

De giaba le spusei că Pythagora, Epicur, Democrit şi în vremea noastră, Copernic şi Kepler fusese de această părere, căci ei râdeau şi mai vârtos.

Totuşi acest gând a cărui îndrăzneală ispitea firea mea, întărit prin contrazicere se înfipse atât de adânc în mine, încât tot restul drumului, rămăsei apăsat de o mie de definiţii ale lunei pe care nu le puteam descurca: aşa că tot sprijinind această credinţă ridiculă prin raţionamente aproape serioase, puţin a lipsit să nu mă dau cu totul ei, când minune sau întâmplare, providenţă, noroc sau poate ceeace s'ar numi visiune, ficţiune, himeră ori nebunie, dacă vreţi, îmi dădu prilejul care mă făcu să scriu aceste pagini.

Sosind acasă, mă urcai în odaia mea de lucru, unde găsii pe masă o carte deschisă pe care eu nu o pusesem acolo. Era cartea lui Cardan; şi, deşi n'aveam gust să citesc, privirea îmi căzu ca mânată de o putere străină asupra unei istorii a acestui filosof unde spune că studiind într'o seară la lumânare văzu intrând prin uşile închise doi mari bătrâni, care, după multe întrebări ce el le făcu, răspunseră că erau locuitori ai lunei şi dispărură numaidecât. Rămăsei aşa de uimit, atât de faptul de a vedea o carte care venise singură, cât şi de momentul şi de foaia unde o găsisem deschisă, încât luai toată această înlănţuire de întâmplări ca un îndemn de a face cunoscută oamenilor luna drept o lume.

— Cum! — ziceam în mine, — după ce toată ziua am vorbit de-un lucru, o carte care este poate singura pe lume unde această materie se tratează în amănunţimi, să sboare din biblioteca mea pe masă, să devină capabilă de judecată, spre a se deschide singură tocmai la o întâmplare aşa de minunată; să atragă ochii mei, caşi cu forţa, să strecoare apoi fanteziei mele reflecţiile şi voinţei mele planurile pe care le fac?

— Fără îndoială — continuai — cei doi bătrâni care au apărut acestui mare om sunt aceiaşi care au urnit din loc cartea mea şi au deschis-o la această pagină pentru a mă scuti de discursul pe care l-au ţinut lui Cardan.

— Dar — adăogai — n'aş putea să mă lămuresc în privinţa asta, decât dacă mă urc acolo?

— Şi de ce nu? — îmi răspunsei numaidecât. — Prometheu a fost altădată în cer să fure focul. Sunt oare mai puţin îndrăzneţ decât el? Am oare motive să nu sper o izbândă tot aşa de favorabilă?

Acestor spirite, pe care unii le-ar numi poate accese de delir, le urmă nădejdea de a putea izbândi o călătorie aşa de frumoasă: deci mă închiseiu, ca să-i dau de capăt, într'o casă de ţară destul de retrasă, unde, după ce mi-am hrănit visările cu anume mijloace potrivite subiectului, iată cum m'am suit la cer.

Imi legasem la mijloc de jur împrejur un mare număr de flacoane pline cu rouă, asupra cărora soarele îşi aruncă săgeţile cu atâta putere, încât căldura care le atrăgea aşa cum produce norii cei mari, mă ridică sus până ce mă trezii deasupra regiunii mijlocii. Dar cum această a-

Urmare în pag. 4

*) Les états et empires de la lune.

Al. Macedonski poetul

După un debut, prin *Prima-Verba*, cu totul timpuriu şi fără însemnătate, Al. Macedonski dădu la 28 de ani, în 1882, întâiul său volum notabil de *Poesii*. La vârsta aceasta Eminescu apărea aşa de bine definit în trăsăturile lui fundamentale, încât înţelegem numai decât destinul lui Macedonski: era prea puţin înarmat spre a lupta cu un uriaş, prea apropiat de ecourile unei izbânzi ca să se poată alimenta din reacţiunea spiritului public la tirania unei singure lire.

Programul estetic din prefaţa *Poesiilor* apare azi naiv. Poetul se cădea, după Macedonski, să urmeze „Şcoala Nenorocirii“ şi fără să fie „plângeros“ ca Lamartine, să îndeplinească marea misiune de „a înobila simţirile şi de a biciui viciurile“. Insfârşit se exalta „Poezia Socială“, cu ideea că arta „trebue să-şi aibă reflecsele ei asupra societăţii şi epocii“.

„Sunt frumoase versurile marilor noştri poeţi, dar ce misiune îşi îndeplinesc ele şi cu ce ne folosim citindu-le ?...“

Rezultatele doctrinei sunt detestabile. Macedonski ajungea să preţuiască pe ridiculul Carol Scrob, căruia îi cita cu laudă aceste inepţii :

Aş voi din piept să-mi scot
Inima cu dor cu tot
Şi s'o pun în pieptul tău
Ca să simţi ce simt şi eu !

Totuşi, într'un fel, poetul se afla pe o poziţie mai înaintată decât a timpului său. El avea un program şi o şcoală, în vreme ce „Junimea“ se bizuia pe câteva puncte cu totul generale. „Şcoala“ lui Macedonski, întrupată într'o revistă şi într'un cenaclu, se inspira din acea parte a parnassianismului care, prin E. Manuel şi Fr. Coppée, se cobora la simţirile poporului, cultivând mila şi dreptatea. Este caracteristică epocii de după înfrângerea din 1871 a Franţei, întrebarea asupra „misiunii“ artistului. Formal, Macedonski era în linia lui Bolintineanu care ceruse şi el o versificaţie riguroasă, dar pactiza cu acelaşi parnassianism pornit dela Romantici şi mai ales dela Th. Gautier. El cerea cultivarea formei, spre a ne exprima în termeni vechi. Repudia licenţele poetice, rimele necomplete şi mai ales avea o teorie acustică :

„Fiecare literă din alfabet— zicea el— reprezentând un ton muzical, am făcut asupră-i un deosebit studiu şi, la timp, va forma un volum care va fi citit de aceia câţi iubesc *muzica poetică*“.

Esenţial este acest lucru că Macedonski afirmă cum că „poeţii nu se improvizează“. „Toţi naştem poeţi, dar nu devin poeţi decât aceia carii se formează prin studiu...“. Formalismul acesta e cu totul altceva decât grija de formă a junimiştilor. Maiorescu supraveghia limba ca mijloc de exprimare şi când poetul avea ce spune îi cerea numai o expresie adecvată. La Macedonski întâlnim intuiţia unei poezii de pură verbalitate şi dacă nu altceva mai complex cel puţin ideea scumpă lui Gautier că versul în sine e un factor de artă.

In *Poesii* se remarcă numai decât o mare căutare de forme. Sunt în culegere tot soiul de metri şi de strofe, printre care şi acrobaţii imitate de felul acesta :

Fioru-atunci mă petrece
Rece
Prin piept ca un ascuţit
Cuţit !

*

Noaptea lină
S'a întins ;
Luna plină
S'a aprins ;
Mic şi mare
Peste mare
De-admirare
E cuprins !

Aceste întocmiri de silabe dădeau la Macedonski sentimentul că supunea dezordinea inspiraţiei technicei poetice şi el se exprima cu o formulă pe care ar primi-o şi clasicii şi poeţii de tip Paul Valéry, dacă sub ea s'ar ascunde vreo complexitate :

Ca să bat câmpii cum fac nebunii
Nu se mai poate ca să mă 'nvăţ...
Alţii să umble călări pe băţ...
Genul meu este al *Raţiunii !*

Din păcate poezia este tocmai „batere de câmp“, „călărire pe băţ“ însă în forme stricte, simulând ordinea. „Poezia socială“ consta din observaţii etice azi cu totul nelalocul lor. Ocnaşii erau deplânşi, osândirea lor fiind socotită drept un abuz :

Statul e o ficţiune, iar dreptatea,
strâmbătate,
Care duce omenirea dintr'un hop
într'un făgaş !

Căsătoria civilă apărea ca o minciună convenţională, o formă înghiţind fondul :

Iar când sufletu-ţi c'un altul fără
preot s'a legat,
Faptul în concubinagiu este'ndată
proclamat.

Cu accente eminesciene, din *Impărat şi proletar* poetul veştejea veacul :

Simţiri mici şi înguste din epocile
noastre
Destule generaţii în scutecele voastre
Le-aţi înfăşat, şi ele, tot prunce au
rămas :
Al secolului nostru cu secolul din
urmă
Voi sunteţi compromisul spre-a face
un nou pas ;
Făcutu-l-aţi ?... răspundeţi, căci se
curmă
Şi celălalt de-acuma ridică al său
glas !

Totul i se părea întemeiat pe plăceri crase :

Unul naşte, altul moare, unul râde:
altul plânge,
Insă-al omenirei noastre lung şi ne-
sfârşit alaiu
Se'nvârteşte împrejurul unui singur
scop în lume :
Bunul traiu !

Tonul în genere al acestor compuneri este prozaic. Sunt şi multe bolintianisme, imitaţii prea servile după Musset (*Noaptea de Septembre*, *Noaptea de Iunie*), poezii patriotice, încercări de psalmi de un interes foarte disparent.

De pe acum se ridică însă o temă care va înlătura mai târziu pe toate celelalte: aceea a autorului vrăjmăşit de soartă şi de inamici implacabili, a Poeţilor în luptă cu nemernicia contimporanilor :

De suferinţi, ei sunt exemple
Când mor li se ridică temple
Şi falnice statuie !
In viaţă însă duc o cruce
Pe care toţi, se'ntrec s'apuce
Să-i răstignească'n cuie !

*

Vrăjmaşii mei sunt mulţi la număr,
Mulţi ca nesipul mării
Şi grea povară port pe umăr
Povara disperării !

Reacţiunea omului la atitudinea societăţii este formulată neted :

Iad de rele, — Raiu de bine
Este inima din mine !
Când iubesc, — iubesc !
Când urăsc, — urăsc !

Abia acum, străbătând retrospectiv osuarul *Poesiilor* descoperim în morman câteva schelete care stau în picioare. In *Ocnele* ne opreşte viziunea fabuloasă a unei grote haotice, văzută cu acea imensitate sveltă şi ornamentată de stil *rococo* cu care contimporanii lui Doré şi Nanteuil ilustrau poveştile orientale :

De te uiţi în jos pe gură, ca l'a
Iadurilor poartă,
La privire ţi s'arată un abis ne-
mărginit !
Sute de lumânările licăresc înegurate,
Şi din fundul ce'ngrozeşte, străbătând, pare că-ţi zic,
C'aci, una lângă alta, zac fiinţe
vinovate
Cu victime înfierate de destinul
inamic !

Insă dacă chiar lumina până sus
abia pătrunde,
Sgomotul abia s'aude ca un vuiet
subteran,
Şi multiplele ciocane căror stânca
le răspunde
Cad p'al sării steiu de piatră şi
recad c'un murmur van !

Din nefericire consideraţiile sociale strică impresia fantasticului, acel extaz în faţa comorilor diamantine ce pare a fi nota tipică a lui Macedonski. Un scurt fast îl aduce viziunea fantomelor din *Castelul :*

De-ar fi să-l crezi, adesea când luna
prin fereastră
Imbracă'n aur zidul cu raza ei
măiastră,
Şi'n bronz bate-orologiul de două-
sprezece ori,
In ultima bătaie a miezului de
noapte,
Prin săli, pe scări, prin curte, s'aud
confuze şoapte,
Şi scutieri, în mână, ţin cai rân-
chiezători !

I s'a'ntâmplat asemeni, în sala de
serbare,
Să vadă subt cămine că arde fo-
cul mare,
Şi nobilele chipuri, din cadre co-
borînd,
Să-şi scuture dantela manşetelor,
de praful
Re care l-a pus timpul şi l-a lăsat
vătaful,
Să vie să se uite în ochii lui pe
rând !

De pe acum surprindem delirul de ascensiune prin poezie, euforia paradisiacă (*La Harpa*) :

Răsună a mea Harpă să sbor în
alte sfere,
Să las departe'n urmă plăcerile-
efemere,
Să mă ridic de-asupra acelor nori
de-atlaz,
Să merg până'n eterul cu lacrime
din stele,
Şi să'ntâlnesc în cale-mi cometele
rebele
Iar raze purpuroase să-mi puie pe
obraz !

Nou înger,—de-ai vrea aripi să-mi
dai, — eu aş străbate
Cu tine împreună mai sus d'Eter-
nitate !
Aş înhăma la caru-mi planetele pe
rând,
Mi-aş râde şi de oameni şi de
Dumnezeire,
Aş fi mai rău ca Iadul, mai bun
ca o zâmbire
Şi'aş face-o lume nouă din tainicul
meu gând !

Lipseşte însă lui Macedonski simţul limbii. Exactă din punct de vedere gramatical, deşi cu unele ciudăţenii (*oichii*, *ureichii*), limba lui română pare învăţată de curând. Poetul pune uneori coloare de imaginaţiune, dar sevă a cuvântului, gustul acela deosebit, inefabil, pe care-l dă vorbirea unui graiu vechiu, constituit, n'are. Maiorescu pricepuse că întâia emoţie poetică într'o literatură este aceea rezultând din originalitatea limbii înseşi. Interesul lui şi al tuturor contimporanilor pentru problemele mai fine ale artei, pentru direcţiuni şi şcoli e cu totul redus. Cu consimţirea celor mulţi, Maiorescu va cere doar îndeplinirea unor condiţii de temelie, aproape sociale : adevăr în simţire, autenticitate a limbii. Şi fiindcă limba română se prefăcea mereu odată cu complicarea gândirii, atenţia critică asupra expresiei a continuat multă vreme după aceea şi încă mai dăinue. Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Coşbuc, Goga sunt toţi constituitori de limbă literară, au toţi „farmecul“ lor curat linguistic. O limbă macedonskiană însă nu există.

In ce consta „muzica poeziei“ ? Macedonski s'a complăcut a se socoti precursor al simbolismului, al lui René Ghil în deosebi care în *Traité du verbe* (1886) făcea o teorie cam obscură a *instrumentaţiei verbale*, derivată după el din lucrările lui Helmholz asupra armonicelor. Aplicările celor doi poeţi sunt într'adevăr cam asemănătoare şi duc la un vers liber stăpânit de o nouă ordine interioară cu fraze mai lungi sau mai scurte, ca în muzică :

Sfărâmături de urne,— ori unde,—
lespezi de marmoră mari,
pietrii funerari
subt care zac atâţi legionari,
iată Hinovul ; — In el s'ascunde
potopul de secoli trecuţi.

Versul liber (cu tipica înlăturare a majusculelor) era creat. Macedonski numi mai târziu acest vers *vers simphonic* sau *proteic* : „*Versul symphonic* — afirma el — trebue, mai întâiu să nu fie *ceva voit*, şi să facă corp cu ondulările simţirilor şi cugetărilor exprimate, cu urcările şi coborîrile lor. Rupând cu monotonia calapodului, el trebuie să fie o formă de-o elasticitate rară şi care să îmbrace fondul, să i se adapteze, cu supleţa unei mănuşi...“ Nicio idee de transpoziţie, de audiţie colorată n'a trecut prin capul poetului, foarte inapt la speculaţiuni de orice fel. Criteriul lui era pur auditiv şi se întemeia pe o observare îmbrăţişată de toţi filologii dela Bembo până la Grammont, accea a expresivităţii sonurilor. Incă din vremea Renaşterii Bembo studia în *Della volgare lingua* „forţele tuturor literelor“ şi constata că un vers este într'un fel sau altul după calitatea sunetelor constitutive. Cu o concepţie asemănătoare, Macedonski cădea mai degrabă în onomatopeele de tip Bolintineanu :

Un an, — dând d'ani, leag'an, d'an
— d'ani vani
D'atunci, un lanţ întreg s'a format,
D'atunci de când în groapă — a
intrat !
Un an, — dând d'ani, leag'an, d'an,
— d'ani vani.
D'atunci, un lanţ întreg s'a format.

Asta era „înmormântarea şi toate sunetele clopotului“, un fel de *Les cloches* de Rebel în câmpul poeziei. Pe Bürger îl imită pentru onomatopee :

Trap-trap-trap, trec caii 'n fugă ;
Călăreţii 'n vânt cu glugă !

In „Lupta cu toate sunetele ei“ voieşte să producă „fanfarele trâmbiţei prin ciocnirea intenţionată a sunetelor *ri-ră-ri-ră-ra* şi a sunetelor *ta-ta-ti-ta*“ :

Cavalerii
Rărită-ale lor rânduri ; — Redeş-
teptat'a
Titanica frunte a munţilor antici

Mari copilării în care Macedonski se lăsa iluzionat de sonoritatea sepulcrală a glasului său ! Către sfârşitul vieţii poetul declara că el iubise totdeauna versul clasic, respingea „poezia symbolistă ori decadentă“ ca „imbecilităţi“ ale „celor inculţi sau căror le lipseşte şi cultura şi auzul muzical“.

In *Excelsior* şi *Flori sacre*, romantismul de tip Byron-Musset se amestecă cu un parnassianism mult mai pictoric şi cu ecouri de simbolism şi în *Nopţi* foarte multă discursivitate eminesciană. Exotismul asiat, solemn în stilul Leconte de Lisle (*Ospăţul lui Pentaur*) sau fragil, în stilul lui Hérédia (*Niponul*) sunt parnassiene, nevrozele, extazele, marasmele, tristeţile pluviale sunt simboliste. *Cântecul ploaiei* aminteşte şcoala flamandă :

Plouă, plouă, —
Plouă cât poate să plouă,
Cu ploaia ce cade, m'apasă
Durerea cea veche, — cea nouă...
Afară e trist ca şi'n casă, —
Plouă, — plouă.

Ecourile străine sunt uşor de stabilit. Opera însă apare unitară, redusă acum aproape la o singură temă, abia schiţată în *Poesii*. Poetul e sub trăsnet, lovit, sfâşiat. Aci el jură războinarea cea mai crunţă veacului, aci înseninat la ideea destinului fatal al oricărui poet se înseninează şi se abstrage. Nu mai este „un poet“ răstignit, este Poetul, Geniul neînţeles de contimporani. Ciudată relaţie ! Scârbit de mediul său Eminescu se simţea Luceafăr, desgustat de gloria nedreaptă după el a lui Eminescu, Macedonski se simte şi el Luceafăr. Nu are de aface punctul de plecare egoist. Suferinţa fiind reală, poetul se ridică la modul universal al durerii. Fără profunditate, Macedonski ar fi un cabotin ridicul, plin însă de o vibraţie de sine adâncă el îşi compune o mască tragică de o extraordinară expresie. Sacerdotal, declamatoriu, cu o părere despre valoarea sa nebună, simţindu-se din esenţa aurului, diamantelor, eterului, divinităţii, poetul se extaziază de gloria eternă pe care o vede ca o existenţă coruscantă şi într'aripată. Macedonski este acum prerafaelit şi dantesc, adorând nu o Madonna ci propriul lui Geniu văzut în Empireu. Atâta nestrămutată credinţă, atâta hieratică ceremonie de autoconsacrare, într'un stil liturgic de o măndrie inaccesibilă sfârşeşte prin a impune. Macedonski se declară Impărat şi joacă rolul imperial cu o ţinută poate actoricească, dar sub durata scenei, magistrală. Toate momentele jubilante ori tragice legate de misiunea de Faraon-Sacerdote sunt tratate cu o mare undă poetică, în ciuda multelor smârcuri de proză. Când mulţimea neghioabă îl insultă, Poetul ridică preoteşte ochii la cer :

Sub pulberi de aur
Sub stele, flori scânteietoare,
Ce griji pot fi predomnitoare,
Şi ce destin ?

O ! cer, natură,
O ! Dumnezeu, mister albastru,
M'ai ridicat peste dezastru,
Peste blestem şi ură.

Aducându-şi aminte că e prinţ, poetul ascultă din stepă chemările nelămurite ale pretinsei lui stirpe, se simte Czar şi se afundă în imensitatea stearpă :

In acea sălbăticie de pustiuri on-
duloase
In picioare calc trecutul, corp şi
suflet mă cufund,
Uit o vieaţă amărîtă de ultragii
sângeroase,

O Renaştere întreagă într'un vis tot
mai profund.

Veştmintele lui sunt firească ale unui Impărat, ale unui individ despărţit de vulg :

Din real ieşit afară nu mai eşti ca
orişicare...
Te 'nzestrezi cu mâneci roşii la tu-
nică de satin,
Chipeş, nalt, cu stemă 'n frunte
pleci pe visul tău călare,

Şi se uită, şi se uită mizerabilul
destin.

Sdrobit de inimiciţie, el se simte David, regele, în psalmi cu atât mai remarcabili cu cât sunt de o mai complexă simplitate, asemeni doar marilor poezii eminesciene :

Eram puternic împărat :
Prin sufletească poezie,
Prin tinereţe, prin mândrie,
Prin chip de înger întrupat.
Mi se 'mplinea orice dorinţă,
Era o lege-a mea voinţă ;
Rădeam de orice duşmănie...
Prin sufletească poezie
Domneam de soartă ne'ncărcat.

Eram puternic împărat.

Dar când Impăratul-înger se vede copleşit, el e mirat de suferinţa lui umană şi întreabă pe Dumnezeu, geniul stând totdeauna de vorbă direct cu Divinitatea :

Iertare ! Sunt ca orice om.
M'am îndoit de-a ta putere.
Am râs de sfintele mistere
Ce sunt în fiecare-atom...
Iertare ! Sunt ca orice om.
Sunt ticălosul peste care
Dacă se lasă o 'ntristare
De toţi se crede prigonit,
Dar, Doamne, nu m'ai părăsit...

Sunt om ca orice om—iertare.

Cu tot începutul aparent trivial, *Noaptea de Noemvrie*, se alimentează din aceeaşi aspiraţie spre lumină rezolvată către sfârşit în versuri de neuitat, vrednice de un Alighieri :

Simţii atunci în mine o repede
schimbare ..
Părea că mă duc îngeri pe-o dulce
legănare...
Lăsându-mi învelişul la viermii din
mormânt
Pluteam prin al meu suflet, mai
sus de-acest pământ.
Eram împins de-o forţă şi tainică
şi mare,
Şi aripe de vultur răpindu-mă în
sbor,
Purtat pe-o rază-albastră—ca raza
de uşor —
In casa părintească, muiat în foc
de stele,
Intrai pe o fereastră, prin aer tre-
murai,
Trecui ca o suflare prin părul maicii
mele,
Lucii în două lacrimi, şi calea mi-o
urmai:
Era un sbor fantastic, un sbor fără
de nume,
Ca sborul lui Mazeppa pe calul
său legat,
Şi treieram pe vânturi, şi colindam
prin lume,
Purtat pe unde corpul odată mi-a
călcat.
Câmpiile întinse păreau nişte năluce
Şi Dunărea un şarpe dormind peste
câmpii,
Tot omul o furnică ce naşte şi se
duce,
Iar munţii cei gigantici abia nişte
copii ;
O pată cenuşie în josul meu s'arată,
E marea care vecinic cu pânze e
'ncărcată.

Lumea toată se spiritualizează şi poetul cântă cu o stranie şi muzicală stângăcie arhanghelul fată :

In Archangel e o fată
Cu ochi lungi, cu gene lungi,
Nu poţi chipul să-i alungi,
Insă astfel de ciudată
Ca 'n Archangel nu e fată.

O puternică euforie cuprinde pe poet care la ivirea primăverii se simte renăscut :

Se poate crede că vreodată ce e
foc sacru se va stinge, —
Când frunza ca şi mai nainte şop-
teşte frunzei ce atinge ?
Când stea cu stea vorbeşte 'n cul-
mea diamantatului abis,
Izvorul când s'argintueşte de alba
lună care-l ninge,
Când sboară freamete de aripi în
fundul cerului deschis ?
Vestalelor, dacă 'ntre oameni sunt
numai jalnice nevroze,
E cerul încă plin de stele, şi câmpul
încă plin de roze,
Şi până astăzi din natură nimica
n'a îmbătrânit...
Iubirea, şi prietenia, dacă-au ajuns
zădărnicie,
Şi dacă ura şi trădarea vor pre-
domni în vecinicie...
Veniţi : privighetoarea cântă, şi li-
liacul e 'nflorit !

Noaptea de Decemvrie cu acele veşnice repetiţii, care sunt refrenuri liturgice, e capodopera lui Macedonski, poemul delirant al mirajului :

Şi el e emirul, şi toate le are...
E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
Dar zilnic se simte furat de-o vi-
sare...
Spre Meka se duce cu gândul mereu.
Şi 'n faţa dorinţei — ce este-dis-
pare —
Iar el e emirul, şi toate le are.

Spre bătrâneţe poetul vede lumea descărnată. redusă la esenţe şi sunete. Elogiază harpele, nestematele, candizii nenufari şi în general florile. Sufletul lui cântă ca duhurile din Paradis :

Clar azur şi soare de-aur este inima
mea toată,
Şi pe când rămâne corpul sub de-
stinul cunoscut
Peste sufletu 'n urcare este greu ca
să mai poată
Să apese-amărăciunea din prezent
sau din trecut. —
Clar azur şi soare de-aur este inima
mea toată.

Florile îl îmbată :

In crini e beţia cea rară :

*

E vremea rozelor ce mor.

Dorinţa de moarte îi dă extaze, cu sentimentul confuziei între viaţă şi nefiinţă :

Am să mă călătoresc...
Sunt furat ca de ispite,
Să voiesc, să n'o voiesc
Spre ţinuturi negândite.

*

Eu cunosc un loc retras
Unde nimeni n'o să poată
Să urmeze-al nostru pas.

*

Sub a soarelui iumină
Şoapte umblă prin grădină,
Fluturi sboară sub cais,
Bătrâneţea e un vis.

Aceste scurte poeme ce trebuesc murmurate în toată lungimea inefabilei lor simplităţi, au un susur de fântână. Analiza le sfărâmă. Ca Horaţiu, Macedonski îşi face testamentul, atribuind poeziilor lui trăinicia nestematelor :

Sfidând a duşmăniei pornire ome-
nească,
Şi stând într'o lumină mereu mai
strălucită,
Să piară n'au vreodată şi nici să
'mbătrânească.

Fără îndoială că Macedonski este un poet inegal. Luat în toată dimensiunea, el nu suportă comparaţia cu Eminescu, poet profund şi mai ales poet naţional. Dar pesimismului eminescian, nimeni ca el nu i-a adus o replică mai trăită de încredere în absolut. Câte strofe din opera lui Macedonski rezistă, sunt ale unui poet mare, tot aşa de mare caşi Eminescu în punctul cel mai înalt atins. Macedonski nu putea fi înţeles decât după formaţia limbii şi după ce o satisfăcătoare evoluţie poetică scotea opinia publică din prejudecăţile curente despre poezie. In 1912 când erau toate condiţiile reabilitării, poetul *Nopţilor* a fost vag prizat de critică [1]), iar azi foarte mulţi scriitori contimporani îl întâmpină cu desamăgire pentru vechimea lui, pentru lipsa lui de actualitate. Poezia modernă s'a pierdut în mărunţişuri şi Macedonski e un poet de aripi mari, de pathos, de altitudini. Ceva din solemnitatea străfulgerătoare a lui Dante, din sălbăticia lui Byron, din jovialitatea mistică a lui Blake, trece fără a ajunge la desăvârşire în poezia acestui straniu pretins cabotin care se pare că va avea destinul pe care şi-l prevăzuse singur :

Dar când patru generaţii peste
moartea mea vor trece,
Când voiu fi de-un veac aprospe
oase şi cenuşe rece,
Va suna şi pentru mine al drep-
tăţii ceas deplin
Şi' al meu nume, printre veacuri,
înălţându-se senin.
Va 'nfiera ca o stigmată neghiobia
duşmănească,
Cât vor fi în lume inimi şi o limbă
românească

G. Călinescu

1) E. Lovinescu.

Abonaţi-vă la JURNALUL LITERAR. Abonamentele ne dau putinţa să cunoaştem direct pe cititorii noştri şi să îmbunătăţim publicaţia ţinând seamă de dorinţele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltueşte pentru revistă numai 2.40 lei săptămânal.

Cumpărând numărul dela chioşcari şi librari ne păgubiţi căci foarte adesea banii nu ne sunt trimişi.

Nu ne e adevărat prieten decât abonatul.

Tudor Arghezi, Hore, versuri

Noua culegere de versuri a d-lui Tudor Arghezi continuă linia din *Cărticică de seară* şi se poate alătura prozei din *Carte cu jucării* sau *Ce-ai cu mine, vântule?* Poezie de suavităţi, de gingăşii, de farmec şi de bucurie în faţa lumii mici, a gâzelor, a plantelor mărunte şi anonime, această producţie poetică a autorului *Cuvintelor potrivite* e o faţă a activităţii argheziene din ultimul timp, total depărtată de lumea *Florilor de mucigai* sau a tabletelor din *Poarta neagră*. Atmosfera din ultima culegere e domestică şi pe alocuri panteistă. Dela primele versuri, poetul spune:

Cu urechea la pământ
Ascult lunecând în foi
Lungi, de cărţi de popuşoi,
Graiul din ape şi vânt.
(Iarba trează)

Formulele dificultoase şi adesea voit chinuite din poeziile de odinioară, de frământare şi raport metafizic, sunt acum părăsite sau convertite într'o exprimare de limpezime şi de simplificare, inspirată din liniştea şi din seninătatea contemplativă:

Sculele mele cântate
Pune-le 'n vatră pe foc.
Vreau un singur pai, în loc
De unelte 'ncrucişate.

Treceţi toate pe o coardă,
Iarbă trează, floare moartă.
(Idem)

Imaginea poetului-grădinar, în toată pura încântare a acestei aplecări spre taina roditoare a pământului, insuflă depăşirea zbuciumului cotidian şi trăirea în minunea necontingentă a creaţiunii. Opera Ziditorului se afirmă în eternitate, iar răsplata împlinirii năzuinţii lui este însăşi bucuria pe care i-o dă spectacolul lumii întocmite:

Clădită 'ncet cu dalta şi mistria,
Zidirea lui atinge 'n cruci tăria.
Piscuri pleşuve, zvelte, drepte, rupte:
Sorocul împlinit al unei lupte.
Meşteşugarul trist a biruit.

Scoboară bârnele neodihnit
Şi, desfăcute mâinile de scule,
Şi-le 'mpreună: două-au fost destule —
Şi se măsoară 'n ce-a făcut. Răsplata
Este că-şi vede lucrul năzuinţii gata.
Moşia străjuită de statui
E doară sporul frământării lui.
(Om de pământ)

Anonimatul, ca o condiţie a posibilităţii directe de contemplaţie, constitue pentru poet modalitatea valorificării nemijlocite a creaţiunii Domnului. Pentru neputinţa de cunoaştere a muritorului practic modalitatea acesta poate deveni chinuitoare, pentru poet însă ea e necesară:

Buruiană nu ştiu care
Ţi-e porecla din născare
Şi nu vreau nici să ţi-o ştiu.
Ştiu că eşti pământul viu
Şi că, orişicum, tu creşti
Făr' a şti cum te numeşti.
(Buruiană, nu ştiu care)

Deosebirea între omul practic, utilitarist, şi între poetul detaşat de contingenţele stringente afirmă o altă valorificare a realităţii. In aceeaşi poezie, „Buruiană, nu ştiu care", poetul exprimă această valorificare într'o simplitate de maximă:

Omul însă, căpcăun,
Vrea frumos dacă e bun,
Împărţind pe câte toate
Sunt, în feluri de bucate
Şi le face 'mbucătură
Pentru gură.

Nu-i frumos la el ceva
Care nu se poate bea
Şi nimic bun şi curat
Nu-i, ce nu e de mâncat.

Buruieni cu fir aprins,
Nu vă caut după lins
Şi n'aleg spicul cu must
Şi ghimpele după gust.

Apropierea aceasta de natură este la d. Tudor Arghezi într'atât de intensă, încât diferitele elemente ale naturii sunt văzute în comuniune cu omul, ca o armonie între părţile aceluiaşi tot:

In perdeaua de atlas
Noaptea i-a intrat de-un ceas.
Sfertul lunii de apus
S'a urcat niţel mai sus.

Un foc alb din cer s'a rupt
Şi se-anină dedesubt.

Seară nouă 'n vreme veche.
Deget fraged în inel.
Luna-i vine în ureche
Şi luceafăru 'n cercel.
(In perdea)

Personificarea diferitelor elemente capătă în poeziile d-lui Arghezi o putere de sugestivitate şi de apropiere, de o superioară emoţie estetică:

Mitoase a piatră şi cearcă
Şi ziua intră în seară.

Azi n'are 'nceput desluşit
Şi pare o zi de sfârşit,
Mâine va fi, nu va fi... Iată
Umbra. Strânge orele şi zilele aplecată...
(Frunză galbenă,
frunză palidă)

Poetul se închipue în faţa naturii şi a lui Dumnezeu ca un Pan care cântă minunile firii cu naiul, vorbele şi graiul părându-i prea slabe, prea tocite şi întinate pentru a exprima puritatea şi înalta tensiune a emoţiei dată de contemplaţie:

Doamne, vreau să-ţi mulţumesc...
Dar în graiul omenesc
Slova vorbelor tocită,
Vorba slavei prihănită,
Înţelesul otrăvit
Le-a muşcat şi 'nbolnăvit.

Voie dă-mi să spânzur graiul
Şi să-ţi mulţumesc cu naiul.
Cântecul care mă doare
Frate-i cu tăcerea mare,
Cu îngerii, cu lăstunii
Şi cu şoapta rugăciunii.
(Colind)

De unde în „Psalmii" *Cuvintelor potrivite* poetul era veşnic însetat după apropierea divinităţii, cutremurându-se în marea căutare şi strigându-i:

Vreau să te pipăi şi să urlu: „Este !",

acum poetul şi-a apropiat pe Dumnezeu şi printr'un minuscul greere îi aduce „binecuvântare" şi-i urează:

Cântec, stihuri şi poveşti...
Măre, Doamne, să trăieşti !
(Urare)

Insuşi faptul divers e poetizat, după cum în primul volum poetul a creat din „mucegaiuri bube şi noroi", „frumuseţi şi preţuri noi". In „Doi copii s'au dus", din prezentul volum, poetul înţelege şi poetizează împlinirea firii, care şi-a luat tribut pe cele două mici fiinţe umane. Totul e prezentat ca un joc al naturii, creator de poezie senină şi nu de împotrivire:

Doi copii s'au dus de mână
Colindând o săptămână
După scoici, după ghioace.

Vrând cu marea să se joace,
Ea, pierdută 'n hora ei,
Nu s'a prins la rând cu ei,

Şi:

Nu ştiu ce le-a căşunat
Pe la ceasul înnoptat,
Că pe un drumeac stingher
S'au pierdut, intrând în cer...

Ceeace caracterizează poeziile din această culegere este subtila lor graţie. Imaginile sunt de un colorit într'atât de fin şi de adecvat şi totuşi de o atât de mare simplitate, încât cititorul nerafinat ar vedea aici o pură facilitate formală, fără nici un suport interior. Poezia graţiei e văzută în toate, în aripele unei lăcuste, în mişcările unui păianjen, în undurile vântului, „cu sulurile desfăşurate", în „arcul streaşinii dela cerdac".

Iată *„O lăcustă"*:

O goangă cu pălărie
Şi cămaşe stacojie.
Avea fuste şi manta
Tăiate din catifea
Şi pieptar cu solzi de ţiplă,
Căptuşit c'un fel de sticlă.

Domnişoarei cu trei rochi-i
Lăcrimau rubine ochii.
Să te 'ntreb pe Dumneata,
Cum venişi în iarba mea
Şi de unde, Domnişoară
De cristal şi scorţişoară ?

Din manifestările naturii nu-i sunt apropiate poetului decât acelea care nu sunt protivnice omului, ci-i ajută, în viaţa agrestă:

Vântul nostru mic mă cruţă.
Merge 'ncet după căruţă,
Mână boii grei la pas
Şi dejugă la popas.
Suflă 'n foc şi în ceaun,
E copilul nostru bun.

Pe când:

Vântul cel adevărat
E străin şi 'nvierşunat.
. . . . . .
Câmpul meu îi este strâmpt.

Deaceea:

Noi, vântului venetic
Nu-i putem cânta nimic.
(Vânt străin)

Poetul e într'o continuă şi nedesminţită familialitate — în sensul pur al cuvântului — cu Divinitatea, cu natura:

Seara stau cu Dumnezeu
De vorbă 'n pridvorul meu.
El e colea, peste drum,
In altârul lui de fum,
Aprinzând între hotare
Mucuri mici de lumânare.
Din cerdacul meu la el
E un zbor de porumbiel.
(Denie)

O jovialitate şi o exuberanţă de „hâtru bun de glume" vin să încheie aceste „Hore" a căror esenţă e în comuniunea cu acele elemente ale naturii prielnice rodirii şi prietenoase omului, şi al căror suflu liric îndreaptă nu spre extaz, ci spre jubilaţie. „Horele de copii" dela sfârşitul volumului se identifică în spiritul lor cu *Carte cu jucării*. Iată primele versuri din „Horă de băeţi":

Intr'o ţară care-a fost
Era cel mai mare prost
Bi-ba, ba-ba
Li-ba la-ba
Ţara unde-i bun tutunul
Avea proşti unul şi unul.

Sau prima strofă din „Horă de hâtru":

Mi-aprinsei şi eu o vatră
Intr'o scorbură de piatră.
Moş Pârţag îmi dă târcoale
Cu o găleată cu bale.

Urmează: „Horă de ucenici", „Horă în grădină", „Horă în bătătură", „Horă de şoareci", poezii semnificative prin însuşi titlul lor.

Ultimul volum de versuri al d-lui Tudor Arghezi e ca o oază a liniştei şi a ambianţelor familiale, cu o atmosferă de intimă apropiere cu Dumnezeu şi natura. Cu o limpezime de cristal, cu o muzică de caval în contemplare, de nai în jubilaţie, adică de instrumente simple dar semnificative pentru emoţia autentică, poezia din „Hore" e pura expresie a unui mare poet, în care Creaţiunea se oglindeşte în ce are ea mai graţios, mai propriu, mai etern.

G. Ivaşcu

Fundaţia „Regele Carol II" Buc., 1939.

Henry Fielding

Urmare din pag. 1

fectele; violente atacuri de gută îi zdruncină apoi sănătatea.

Este nevoit, pentru existenţă, căci dota primită o cheltuise ca deobiceiu pe nimicuri, să recurgă la teatru.

Urmarea comediei sale *„Virgina demascată"*, nu capătă autorizaţizaţia de reprezentare, din cauză că unul din roluri era scris cu intenţia vădită de a ridiculiza o persoană înaltă.

In urma acestor insuccese, Fielding se vede nevoit de a scrie în alte genuri şi atunci începe să publice pamflete politice, esseuri, etc.

Ca o urmare a vieţii pe care o ducea, Fielding are durerea de a-şi pierde soţia, pierdere care îl zdruncină adânc, atât fiziceşte cât şi sufleteşte.

Richardson publicase în 1740 „Pamela", care avusese succes. Fielding pentru a ridiculiza „Pamela" scrie prima lui mare operă, *„Joseph Andrews"*. De acuma înainte geniul lui Fielding începe să se manifeste cu toată vigoarea lui.

Asemănător scrierii lui Cervantes, „Don Quijote de la Mancha", stilul mai ales este imitat după această monumentală operă, (aceeaşi ironie care nu face să şchioapete acţiunea, acelaşi haz, străin de răutate, sănătos şi omenesc înainte de orice.), opera intitulată *„Joseph Andrews"* are succes.

După publicarea acestuia, Fielding face să apară o piesă de teatru, *„Ziua nunţii"*, care, dacă avu puţin succes, îi aduse în schimb avantaje băneşti.

„Ziua nunţii" este ultima, încercare dramatică a lui Fielding.

După ce fusese directorul unui jurnal *„Jurnalul Jacobit"*, Fielding obţine slujba de judecător pentru Westminster şi Middlesex.

Acum Henry Fielding publică capodopera sa, *primul roman al Angliei, „TOM JONES"*, sau *„Istoria unui copil găsit"*. Cartea este dedicată lui M. Lyttleton, care deveni mai târziu puternic lord.

„Tom Jones" este adevărul însuşi, natura prinsă asupra faptului; în aceasta constă superioritatea imensă care-l distinge de toate celelalte lucrări care au precedat acest roman.

Ingenioasa ideie a planului, fericita desfăşurare a intrigii, la care fiecare incident se leagă până la catastrofă, stilul minunat, fac din *„Tom Jones"* o adevărată capodoperă.

Forţa şi oroginalitatea caracterelor, *naţionalitatea* lor, trebuesc remarcate ca alcătuind una din principalele laturi ale geniului lui Henry Fielding.

Neschimbatul caracter al lui Thomas Jones, care este un amestec de generozitate, curaj, francheţă, sinceritate, este inutil, desigur, degradat de libertatea purtărilor acestuia.

Dealtfel, aceasta este singura obiecţiune pe care o aduc admiratorii lui Richardson (duşmanul lui Fielding), lui *„Tom Jones"*.

Ei spun că autorul ne face simpatic, şi ne atrage dragostea noastră pentru Tom Jones, care îşi bate joc de obiceiurile şi de prejudecăţile societăţii.

O asemenea lucrare, adaugă ei, tinde a îndrepta tineretul spre vicii.

Probabil că Fielding le-a răspuns la aceste acuzaţii, că viciile şi slăbiciunile lui Thomas Jones se datoresc situaţiei în care el se găsea la Londra, şi că generozitatea, curajul şi celelalte calităţi ale lui, acopereau slăbiciunile contimporanilor.

„Nici o persoană nu va deveni hoţ la drumul mare, pentrucă a văzut la teatru pe Macheath (eroul unei opere) achitat", a spus criticul englez Samuel Johnson; şi desigur că nimenea nu va deveni excroc sau cavaler de industrie pentrucă prinsese interes pentru aventurile spiritualului Gil Blas, sau libertin pentrucă citise *„Tom Jones"*.

Fielding considera lucrarea sa *„Tom Jones"*, ca o încercare nouă în literatura naţională. De aceea, el pune la începutul fiecărei cărţi (*„Tom Jones"* are 18 cărţi) un capitol în care arată ţinta şi regulele statornicite pentru acest fel de compoziţie în care e inovator.

Desigur, că aceste introduceri critice par la prima vedere că întrerup şirul povestirii şi distrag interesul, dar la o a doua şi a treia citire, se vede că aceste părţi sunt, poate, cele mai interesante din tot romanul lui H. Fielding.

„Tom Jones" a adus autorului o mare reputaţie, şi uşurarea materială trecătoare pe care i-a produs-o vânzarea manuscrisului.

După această epocă, Henry Fielding publică un interesant proiect pentru ajutorarea nevoilor săracilor, şi un pamflet în afacerea celebrei Elisabeth Canning.

Ultima lucrare importantă a lui Fielding este *„Amelia"*, care poate fi considerată ea o urmare a romanului *„Tom Jones"*.

Editorul Millar, crezând că acest roman este inferior celui precedent, pentru a accelera vânzarea recurse la o stratagemă: el oferi confraţilor câteva antreprize de librărie: când însă fu vorba de *„Amelia"*, el puse lucrarea de oparte, caşi cum ar fi fost atât de căutată, încât nu o putea ceda.

Acest plan reuşi de minune, căci cartea fu cerută atât de mult, încât Millar mai scoase o ediţie.

In 1752 Fielding întemeiază un jurnal de critică şi literatură, intitulat *„Iurnalul din Covent-Garden"*, care apărea de două ori pe săptămână, sub direcţiunea lui Alexandru Drawcansir, pseudonimul lui însuşi.

Dar Fielding nu putea sănu aibă dispute literare, la care era ajutat de facilitatea sa, de vioiciunea spiritului şi de adâncile sale cunoştinţi clasice; astfel el se găsi imediat în „războiu" cu mai multe publicaţii.

In acest timp, sănătatea lui Fielding se înrăutăţea; complicaţiile căpătate dau naştere la o dropică, ce îl slăbi al extrem.

După o călătorie la Lisabona, Henry Fielding moare în luna Octombrie 1754, în vârstă de 47 de ani.

Moare tocmai la vârsta când putea continua capodoperele sale, tocmai când ajunsese la maturitatea marelui său talent.

I. Brociner

Cine citeşte
Cine nu citeşte

Iaşi: Prof. univ. N. Cosmovici, Prof. univ. Cristea Otin, Prof. univ. Elena Puşcariu.

Prof. Florica Papastopol, Prof. T. Theodoriu, Prof. Gh. Iftinche, Prof. V. Asman.

Ing. C. Grigoriu.

Bucureşti: Prof. univ. Ilie Bărbulescu.

Cernăuţi: G. Tomaziu.

Focşani: Dan Atanasiu.

Piatra-Neamţ: Prof. N. Mark.

Roman: Prof. Nicolae Ignat.

Comrat: Prof. C. Nistor.

Uricani (Iaşi): Gh. Liliac, contabil.

Luncoiul de sus (Hunedoara): Inv. Şt. L. Popescu.

(Lista urmează)

Epilog la foiletonul nostru

Am început naraţiunea *Misterele Castelului de Tristenburg*, nu ca să distrăm publicul ci ca să facem o experienţă. Voiam să vedem dacă tânărul scriitor român se adaptează prozei de invenţie epică, eliberându-se de prea marea apăsare a notării lumii reale. Fiecare foileton era făcut pe loc de altcineva, după o scrutare în fugă a liniei narative. Jocul a dat rezultate interesante şi ne pare rău că n'am putut publica şi alte versiuni venite tardiv. Dar ce-a trebuit să observăm? Că autorii foiletoanelor prindeau mai cu seamă nuanţa fantastică a temei sau cea umoristică, dând dovezi de fantezie şi spirit. Tema fundamentală nu era aceasta. Cu o uşoară parodie a vechilor romane senzaţionale şi cu o notă de poezie care să înobileze jocul, noi urmăream să căpătăm o naraţiune care să ne pasioneze epic, prin neprevăzutul dar şi prin logica momentelor. Fiece foiletonist se cădea să întrevadă în fragmentul precedent nucleul epic şi să-l sublinieze, orientând astfel pe autorul următor. Lucrurile au mers însă altfel, precum s'a văzut.

La castelul de Tristenburg se prezintă într'o noapte trei inşi misterioşi, sosiţi după semnale misterioase durând 12 zile. Ei se înfăţişează prinţesei Amelia. Acesta e foiletonul unu. Intrebarea ce se pune acum firesc este: Cine sunt aceşti trei, de ce sunt aşteptaţi, de ce acel ritual al sosirii lor? Pluteşte vreun blestem asupra castelului care trebue conjurat, există vreun pact anterior? D. Mircea Pavelescu, poet delicat, a continuat cu multă fantezie povestea. Cei trei sunt trei fraţi, veri ai prinţesei Amelia. Au sosit la ceasul oportun să deslege taina Tristenburgului. Un epic mai prozaic ar fi făcut puţin istoricul acestei taine. Foiletonistul nostru, poet, ne duce, cu mult talent, într'o subterană, unde ducii găsesc un pergament cu un text alterat. Ne-am aştepta să se facă sforţări de descifrare. Imaginaţiunea autorului este însă prea puternică şi deodată auzim un glas misterios.

Foiletonistul următor, d. Mircea Bârsan, prozator cu savoare, deşi puţin cunoscut, şi muzicant emerit, prinde acest din urmă aspect. Cu mult spirit ni se înfăţişează conflictul oral dintre cei trei şi vocea misterioasă. Cine este acest personagiu? Ar putea fi un deţinut care acum încearcă să se răzbune, un duşman al familiei, pretendent la tron ce nu trebuia scos decât la sosirea cutărui prinţ legitim, o fantomă care aminteşte celor de faţă destinul Tristenburgului. Cam în direcţia asta se putea găsi o continuare epică.

Următorul însă, d. A. Lucaci, spirit de intelectual şi deci nu mai puţin imaginativ, se prinde de acest accident şi face să iasă de după zid *doi* oameni în zale. Ne aşteptam să ni se spună cine sunt. Aflăm însă ceva foarte nebulos. Fraţii rămân surprinşi să recunoască în ei nişte duşmani personali. Foarte frumos. Dar ce căutau acolo? Intrarea era secretă şi prin chilia Ameliei şi ca atare toţi trebuiau să ştie ce caută în hrubă. In loc să se limpezească, acţiunea se complică. Şi ca şi când nu era destul de încurcată, iată moare misterios şi cancelarul von Viermark, asasinat. De cine? Ne vine să zicem de cei doi. Spirit deci violent imaginativ şi d. A. Lucaci.

D. Eusebius Camilar, ca poet prin definiţie, nici nu s'a mai gândit să satisfacă iritata noastră curiozitate, să ne spună cine sunt cei doi cavaleri în zale, de ce erau în subterană şi de ce au ieşit, de ce a fost asasinat cancelarul, ci imaginează mai departe. Prizonierii au dispărut, o mulţime de semne misterioase se notează în palat. Deodată Amedeu se trezeşte în faţă cu Contele Roşcat! Vasăzică epicul devine basm, fiindcă ideea de „mister" e prea mult răsucită. Cei trei au venit la castel la un timp hotărît, ei trebue dar să aibă iniţiativa nu să fie mereu surprinşi de evenimente. Asasinul este Contele Roşcat. De ce? Filip primeşte şi el un mesagiu misterios că va fi asasinat. Apoi călăreşte spre o peşteră şi află acolo pe Amelia, torturată de 12 bandiţi. D. Eusebius Camilar ne-a dat un frumos aspect de *„Halima"*.

Situaţia romanului devine puţin cam disperată. Interesul vine din echilibrul între neprevăzut şi prevăzut. Nu se închiagă nicio istorie. Totuşi ar mai fi timp de a strânge şurupul fantasticului. Sosirea celor trei a produs o reacţiune din partea unor misterioşi duşmani, conduşi de Contele Roşcat. Amelia e furată, cancelarul ucis, cei trei ameninţaţi. Este cineva care nu vrea să se îndeplinească o clauză testamentară, deocamdată presupusă dar neprecizată.

Intr'un foarte frumos foileton, cu expresie literară, d. M. Bran, pune pe Filip să se bată cu Contele Roşcat, care apare printre bandiţi. Filip e învins în duel, dar Contele generos îi cruţă viaţa, mulţumindu-se a ordona să fie legat lângă Amelia. Acum neam aştepta, ca în toate romanele foileton, să se deslege misterul atâtor evenimente: Contele Roşcat să-şi verse sarcastic toată ura şi Amelia să răspundă şi astfel să ne dăm seamă de unde vine conflictul între cele două tabere. Aşa ar cere epicul. D. M. Bran însă, tot poet, complică fantastic, refuzând intriga. Banda face un jurământ magic extraordinar. Apoi vine corbul Kraa, şi prin el este întrebat de e favorabil Satanael I, Monarh al deşertăciunii sterpe şi desnădejdii otrăvite!

A urmat apoi foiletonul d-lui Horia Topa, care a continuat linia trasată de cele precedente.

Toate foiletoanele sunt pline de fantezie şi de spirit. Dar ne întrebăm: unde duc? Oricât le-am continua, n'am putea spera într'o organizare epică. Dacă şapte foiletoane sunt amuzante, douăzeci ar fi obositoare. In volum ele n'ar trezi interesul cititorului comun. Foiletoanele noastre nu pot fi gustate decât de intelectuali. Epicul se bizue dacă nu pe observaţie adâncă, cel puţin pe o motivare scoasă dintr'o psihologie elementară, tipizantă, încadrată în etică. Un erou este fiinţa infernală, altul amantul ideal, unul omul bun, dezarmat în faţa vieţii, altul generosul. Fără această tipologie nu se poate închega nimic epic. Este adevărat că toţi foiletoniştii au atins această latură, dar au parodiat-o, eforturile lor serioase mergând spre creaţia fantastică.

Concluzia? Mentalitatea în genere a autorilor români nu este epică şi înclinarea lor nu e spre construcţie ci spre contemplare. Romanul nostru a devenit un lung basm, un lung poem fără altă raţiune decât aceea a călătoririi în fantastic. Iată motivul pentru care găsim inutil de a-l mai continua. Alecsandri avea dreptate: Românul e născut poet.

J. L.

BCU Cluj / Universitatea Library Cluj

OCULTISM

— Metode divinatorii —

Brizomancie: Brizo era numele unei zeiţe a somnului şi numele de Brizomancie e rezervat interpretării viselor.

Catoptromancie: Divinaţie prin contemplarea în oglindă a propriei imagini, până ce prin ameţeală, apar diferite imagini vaporoase.

Cristalomancie: Metodă de a ghici viitorul în sfere de cristal.

Horoscop săptămânal

26 Aprilie—3 Mai st. n.

| La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile |

26 Aprilie Farmec şi eleganţă. Situaţii prin căsătorie.
27 „ Frumuseţe inexpresivă. Pierderi de prieteni şi despărţenii.
28 „ Viaţă simplă şi fericită. Fire bună. Inţelepciune.
29 „ Dorinţă de câştig. Izbândă datorită muncii.
30 „ Viaţă sentimentală complicată.
1 Mai Gusturi romanţioase şi totdeodată plate. Succese de ordin intelectual.
2 „ Spirit practic în artă şi dragoste. Dărnicie.
3 „ Inclinări artistice. Carieră glorioasă de artist.

Nostradamus

Intoarcere

Se torc la soare guşteri verzi, de iarbă,
Furişi, din scorburile de ţărână,
Pe şesul larg, cu stele'n pumni de cumpeni,
Pe şes adânc, ca ochii de fântână.
Mi-am îngropat în frângere de rouă
Obrajii de pământ, să simtă tina
Din care-i frământată'n vis o mână.
Şi-am supt din rouă limpede lumina,
Să-mi prind în ochi sămânţa de isvor.
In soare, guşterii de fân se torc,
Şi-mi trec pe frunte şi îmi trec pe mâini,
Şi ca'ntr'un farmec vechi, din ceas mă'ntorc;
Mă simt ca'n anii când purtam în mâini
Pământul cald, ca azima de-amiezi,
Şi muşc flămând anafură de lut,
Cu urme moi, de guşter şi de iezi.
Să-mi satur sufletul flămând de mine
Imi port sub flori orbitele secate,
Să-şi picure în ele fânul, roua,
Să-mi crească 'n ochi izvoare alinate.

C. Moraru-Balş

Din opera lui:

Cyrano de Bergerac

Urmare din pag. 1

tracţie mă făcea să mă ridic cu prea mare repezeciune şi cum în loc de a mă apropia de lună, cum aveam pretenţia, ea îmi apărea şi mai depărtată ca la urcare, spărsei câteva flacoane până ce simţii că greutatea mea învingea atracţia şi că mă coboram spre pământ. Părerea mea nu fu greşită, căci căzui puţin după aceea; şi socotind după ceasul când pornisem, trebuia să fie miezul nopţii. Totuşi observai că soarele şedea deasupra capului şi că era amiază. Vă închipuiţi cât fui de mirat: desigur am fost aşa de uimit, încât neştiind cărui lucru să atribui minunea, avusei îndrăzneala să-mi închipui că pentru a-mi răsplăti curajul, Dumnezeu pironise încă odată soarele pe ceruri, ca să lumineze o întreprindere aşa de generoasă.

Ceeace spori uimirea mea fu faptul de a nu cunoaşte ţara unde mă aflam, crezând că de vreme ce mă urcasem drept, trebuia să cad pe locul de unde pornisem. Echipat cum eram, mă îndreptai totuşi spre un soiu de bordeiu, unde zărisem fum; abia eram la o bătaie de pistol, când mă văzui înconjurat de o ceată de oameni cu desăvârşire goi. Păreau foarte surprinşi de a mă întâlni; căci cred că eram primul pe care-l văzuseră îmbrăcat cu sticle. Şi culme a ciudăţeniei pentru ei, vedeau că mergând aproape nu atingeam pământul cu picioarele: nu ştiau că la cea mai mică mişcare, tăria razelor de amiază mă ridica împreună cu roua şi că dacă buteliile mele ar fi fost în număr mai mare aş fi fost poate răpit în aer sub ochii lor.

Vrusei să mă apropii de ei; dar caşi când spaima i-ar fi prefăcut în păsări, se mistuiră într'o clipită în pădurea vecină. Totuşi prinsei unul, paralizat de teamă. Il întrebai cu trudă (din pricina gâfâielii) câtă cale era până la Paris, de când în Franţa lumea mergea goală şi însfârşit de ce fugeau de mine cu atâta spaimă. Acest om, căruia îi vorbeam, era un bătrân măsliniu la piele care întâiu căzu în genunchi şi împreunând mâinile, sus, îndărătul capului, deschise gura şi închise ochii. El mormăi multă vreme între dinţi, dar nu mi se păru că articulează ceva: încât luai limbajul lui drept bolboroseala răguşită a unui mut.

Puţin după aceea, văzui sosind o companie de soldaţi în sunetul tobei şi observai pe doi care ieşiră din coloană ca să mă recunoască. Când fură destul de aproape ca să fiu auzit, îi întrebai unde eram.

— Eşti în Franţa, îmi răspunseră; dar cine naiba te-a gătit în halul ăsta? şi cum se face că nu te cunoaştem? Au sosit vasele? Vrei să dai ştire domnului guvernator? Şi pentruce ţi-ai pus rachiul în atâtea sticle?

La asta, am răspuns că nu dracul mă gătise astfel; că nu mă cunoşteau fiindcă n'ar fi putut cunoaşte pe toată lumea; că nu ştiam că pe Sena umblă corăbii; că n'aveam nicio ştire de dat domnului de Montbazon; şi că nu eram încărcat cu rachiu.

— He, he—îmi ziseră ei—luându-mă de braţ, faci pe glumeţul? Domnul guvernator are să te cunoască, dragă Doamne!

Ei mă duseră spre companie, unde aflai că eram într'adevăr în Franţa, însă în cea nouă, aşa că în curând fui prezentat Domnului de Montmagnie care e vice-rege; el mă întrebă de ţara, numele şi calitatea mea; şi după ce-i făcui plăcerea povestindu-i plăcuta mea călătorie, fie că crezu, fie că se prefăcu numai de a crede, avu bunătatea de a da ordin să mi se dea o cameră în apartamentul său. Fericirea mea fu mare de a întâlni un om capabil de idei înalte şi care nu se miră când îi spusei că probabil pământul se învârtise în timpul ridicării mele, de vreme ce începând urcarea la două poşte de Paris, căzusem pe o linie aproape perpendiculară în Canada.

BIOGRAFIA

RENAN

S'a născut în 1823 la Freguier, pe meleagurile melancolice şi visătoare ale Bretaniei. Este vlăstarul unei familii vechi de „oameni de ispravă veniţi din Cardigan, sub conducerea lui Frapan, pe la 480"... cum mărturiseşte singur în scrierile sale. O parte din educaţie o primeşte de la mama sa şi cealaltă parte dela seminarul din Freguier. Lecţiunile predate în această şcoală de către preoţii localnici, nu erau decât religioase, pentru formarea caracterului unui preot de ţară. Şi el, Ernest Renan, termină cursurile acestui seminar în 1838, ca după 4 ani—în 1842—să termine şi pe acel al d-lui Dupanloup, Saint Nicolas du Chardonnet din Paris, care transformase caracterul simplului copil, într'o scară ce se va sui spre lumină.

In cursurile seminarului din Issy, unde Renan se adâncise asupra studiului filozofiei, a fost influenţat de duşmanii bisericii catolice: Lacordaire, Thyerry, Cousin, Jouffroy şi mai ales de romanticul Lamennais, care afirma că biserica catolică nu este altceva decât un car tras de poporul amăgit, mânat de politicenii zilei. Prin parcurile liniştite ale şcolii, în plimbările sale obişnuite, Renan medita în voie asupra tuturor ideilor. Şi astfel—când era spre sfârşitul ultimului an — preotul-prof. Gottofray aflându-i părerile, îi explică cu dovezi nu atât de lămuritoare, că raţionalismul este contra credinţei catolice şi contra preotului; Renan nu primi postul ce i se oferea într'un sătişor, ci urmă mai departe cursurile superioare ale seminarului, la Saint Sulpice. Prin teoriile sale logice, atrage repede atenţia profesorilor săi şi mai ales a părintelui Le Hir—din aceeaşi provincie—care începu a-l iniţia în tainele limbii ebraice şi siriace. După un timp, prin intervenţiile bătrânului său profesor, el predă colegilor săi dela seminar limba ebraică, având posibilitatea de a urma şi de câteva ori pe săptămână cursuri de specialitate la Collège de France.

La 6 Octombrie 1845, Renan părăsea pentru totdeauna seminarul, nu pentru a se face preot—căci îl considerau ateu — dar pentru a se sacrifica menirii ce-l chema. In 1848 publică „L'Avenir dela Science". După un an, îl găsim în Italia cercetând bibliotecile, căutând documente despre viaţa filozofilor arabi. Iar în 1852 publică „Averroes et l'Averroisme". Printre prietenii lui mai intimi din vremea aceea, era tânărul Berthelot, care îi ajuta la căutarea şi transcrierea documentelor pentru o lucrare proectată, apărută în 1855: „Histoire générale des langues sémitiques". Apucat pe acest drum, aprins de geniul filozofiei sale, Renan se adânci mai mult în căutarea documentelor vechi, pentru definiţia credinţei monoteiste la popoarele antice. Astfel făcu să apară în 1857: „Etudes d'Histoire religieuse" şi după doi ani „Essais de morale et de critique", analizând atât de fin istoria religiilor ce se cufundă în neantul istoriei pământului explicând teorii atât de întunecoase.

Admirat până şi de duşmanii săi ca un savant dintre cei mai capabili, el este trimis în 1860 cu o misiune în Siria. Bucuros—că visul i s'a realizat—de a studia la faţa locului tot ce raţiunea sa închipuia, Renan îşi îndeplini rolul său cu cea mai mare conştiinciozitate, dar şi cu cea mai mare durere, căci lăsa în pământurile sfinte, amintirea surorii sale Henrieta. Reîntors în patrie, este numit la Collège de France profesor de limba ebraică, repede destituit din cauza ideilor politice ce frământau pe vremea aceea Franţa. Din enormul bagaj ce-l strânsese în urma cercetărilor făcute, savantul ce-a uimit o lume întreagă prin concepţiile sale, a dat la iveală cea mai măreaţă operă a sa, lucrată zi cu zi timp de 20 ani, în 8 volume: „Histoire de origines de Christianisme". [„Vie de Jesus" (1863); „Les Apôtres" (1866); „Saint Paul" (1869); „L'Antechriste" (1873); „Les Evangiles" (1877); „L'Eglise Chrétienne" (1879); „Marc-Aurel" (1881) şi „Index général" (1883).] Iar în ultimii ani ai vieţii (1888-1891) adaugă la gloria sa şi trei volume: „Histoire du peuple d'Izrael".

Gigantul filozof al credinţei a îmbogăţit şi literatura franceză cu mai multe volume: „Dialogues philosophiques", „Drames philosophiques", (cuprinzând: „Caliban", „L'Eau de Jouvence", „Le Prêtre de Némi", „L'Abesse de Jouarre" şi „1802", „Dialogue des morts"), „Conférence d'Angleterre", „Souvenirs d'enfance et de jeunesse", „Nouvelles études d'Histoire religieuse", etc.

In 1892, moartea îl găseşte pe marele savant liniştit, cu zâmbetul pe buze, mulţumit că şi-a îndeplinit menirea sa.

Teofil Scutaru

Cronica mizantropului

Polonia

Fiindcă noi vrem mai cu seamă să cultivăm pe cititor, ne îngăduim să extragem dintr'un vechiu dar foarte bun manual de istorie francez aceste noţiuni istorice:

„Intâia împărţire a Poloniei. *Cuceririle Rusilor, repedea sfărâmare a imperiului otoman neliniştiră Prusia şi Austria. Frideric II, mai ales, nu voia să vadă mărindu-se Rusia, în vreme ce Prusia rămânea staţionară. Polonia era tocmai nimerită ca să împiedice desmembrarea Turciei în profitul exclusiv al Rusiei, să satisfacă Rusia, Prusia şi Austria şi să menţină echilibrul între cele trei puteri. Frideric propune deci de a se lua teritorii poloneze spre a despăgubi Rusia de cuceririle sale în Turcia şi a compensa prin mărirea Prusiei şi a Austriei mărirea Rusiei. Despăgubiri, compensaţii erau eufemisme diplomatice care deghizau spolierea brutală a unui Stat slab de către trei puternice State militare. Cel mai interesat în această împărţire era Frederic II care avea nevoie de Prusia poloneză pentru a lega Brandeburgul de Prusia. Caterina ar fi preferat în locul împărţelii cu vecinii menţinerea stării actuale, căci anarhia permanentă din această ţară i-ar fi fost un pretext perpetuu de a interveni, dar se înclină în faţa înţelegerii dintre Prusia şi Austria. Iosef II şi mamă-sa Maria-Tereza avură oarecare scrupule, dar nu puteau să rămână cu mâinile goale când vecinii se îmbogăţeau. Maria-Tereza luă plângând partea ce i se cuvenea. Tratatul de împărţire încheiat la St. Petersburg între Prusia, Rusia şi Austria. (25 Iulie 1772) fu adus la cunoştinţa regelui Stanislav şi Dietei, care trebuiră să ratifice de teama de a nu vedea şi restul Poloniei împărţit.*

Rusia primi partea din Rusia Albă situată pe ţărmul drept al Dünei şi ţărmul stâng al Niprului (Polotsk, Witepsk, Mohilău), adică 1.600.000 locuitori.

Austria căpătă Rusia roşie şi-o parte din Polonia mică şi Volhynia (ţară la nordul Carpaţilor, la sudul Vistulei şi la izvoarele Nistrului), adică 2.600.000 locuitori, care constituiră regatul Galiţiei. Prusia în fine uni Brandeburgul cu Prusia prin achiziţia Prusiei poloneze, afară de Thorn şi Danzig, adică 600.000 locuitori.

A doua împărţire a Poloniei. *Polonia, după prima împărţire, devenise o adevărată dependinţă a Rusiei. Ambasadorul Rusiei era adevăratul stăpân al Republicei poloneze. Caterina II se declarase garanta menţinerii constituţiei la care, mai mult ca oricine, era interesată, căci această constituţie anarhică permitea intervenţia continuă a Rusiei în afacerile Poloniei. Patrioţi polonezi, luminaţi asupra primejdiilor prin care trecea patria lor, încercară s'o salveze de o nouă desmembrare printr'o reformă a organizaţiei politice vitioase. Profitând că Rusia era momentan prinsă cu Suedia şi Turcia şi în relaţii reci cu Prusia, vechea aliată, votară într'o dietă deliberând cu simplă majoritate o constituţie care declara coroana ereditară în casa electorală de Saxa, după moartea regelui Stanislas; atribuia puterea executivă regelui şi consiliului său de stat, puterea legislativă Dietei, împărţite în două Camere (deputaţi şi senatori); desfiinţa liberum veto; dădea câteva drepturi esenţiale burgheziei şi ţărănimii; garanta libertatea religioasă disidenţilor, etc. Era scăparea Poloniei, dacă Polonia ar fi putut să se salveze. Dar disciplina era incompatibilă cu obiceiurile ereditare ale Polonezilor. Partizanii Rusiei, care susţineau totdeodată şi vechea constituţie, formară Confederaţia dela Targowiţa (Mai 1792). Caterina, invocând vechile tratate, îi luă sub protecţia sa: trupele ruse intrară în Ucraina. Patrioţii polonezi puseseră speranţele lor în regele Prusiei, Frederic-Wilhelm II, nepotul şi succesorul marelui Frideric. Dar, după Revoluţia franceză, ideile acestui prinţ se schimbaseră. In ochii săi, reformatorii polonezi erau Jacobini primejdioşi pentru securitatea tronurilor. Un al doilea tratat de împărţire fu negociat între Rusia şi Prusia. Austria fu exclusă; ea îşi lua compensaţiile în detrimentul Franţei şi Bavariei. In virtutea tratatului dela 23 Ianuarie 1795, Rusia îşi adjudecă restul Rusiei albe şi o parte din Rusia mică (Podolia şi porţiunea din Volhynia), deci 3 milioane de locuitori; Prusia luă Thorn, Danzig, Poznania şi alte provincii din Polonia mare, adică un milion jumătate de locuitori. Republica polonă păstra abia o treime din vechiul său teritoriu. Dieta reunită la Grodno ratifică această împărţire sub ameninţarea baionetelor ruseşti.*

A treia împărţire a Ceho-Slovaciei. *Patrioţii albanezi emigraţi în Saxa, o parte din ofiţerii şi soldaţii armatei care trebuiau trimişi la vatră, nu se putură resemna la această renunţare. Sentimentul naţional se exasperă... O mare revoltă izbucni. Şeful armatei abisiniene era Thdeu Kosciuszko, care combătuse la Barcelona... Caterina de acord cu Italia şi cu Spania trimise o armată în Polonia sub comanda lui Suvarov. O întâlnire se petrecu la Durazzo. Kosciuszko fu luat prizonier. Memelul fu luat cu asalt de Suvorav. Regele Poniatowski abdică şi merse să-şi sfârşească zilele în Grecia. O nouă împărţire se făcu la care participă şi Austria. Corfu"...*

Ah! Doamne! Dar am încurcat rău de tot numele proprii!

Aristarc

Indiscreţii şi Anecdote

Cu toţi aşteptăm s'apară
„România literară"
Ce prin critici obiective
Şi precise directive
Ne-arată ce să citim
Pe scritori ca să-i slăvim
Căci ei în literatură
Redau frumoasa natură
Cântând ca din instrumente
Frumoasele sentimente
Ce'nobilează pe om
Şi'l înalţă ca un pom.

Reţineţi chiar de pe acum la librarul d-voastră renumita revistă de scriitori reputaţi „România literară".

*

Primim la Redacţie:

Blăila azi dân anu ăsta

Domnule dilectol

IEVISTEI EPIGLAMA
cale Apus la conculs că
epiglama nue un Stlănut

levista Epiglama a făcut
Conculs să dovedească
Că epiglama nue un Stlănut,
ci tuse Măgălească.

TOTO

*

Intr'o seară de vară Nostradamus dormitând şi cu mâinile împreunate deasupra pântecelui şedea pe o bancă în faţa casei sale. O fată trecu pe stradă şi-i zise:

— Bunăseara, Domnule de Nostradamus.

— Bunăseara, fetiţo, răspunse astrologul fără să deschidă ochii.

Puţin mai târziu tânăra fată, care se despărţise de amantul ei, trecu iar prin faţa lui.

— Bunăseară, Domnule de Nostradamus, spuse ea din nou.

— Bunăseara, tânără femeie, murmură Nostradamus cu ochii mereu închişi.

*

Un nobil din Lorraina, Domnul de Florinville, chemase pe Nostradamus ca doctor, dar era cam sceptic în privinţa astrologiei. Trecând pe lângă doi purcei, unul negru şi unul roşcat, castelanul rugă în glumă pe astrolog să facă horoscopul purceilor:

— Nu e nevoie de horoscop — zise solemn Nostradamus.— Pot să vă spun că cel negru va fi mâncat de d-voastră iar cel roşcat de lup.

D. de Florenville râse, chemă mai târziu pe bucătar şi-i dădu ordin să taie purcelul roşcat.

La masă invită pe astrolog şi după consumarea purcelului zise:

— Ei bine te-ai înşelat. Am mâncat purcelul roşcat. Lupul nu-l va putea atinge.

Nostradamus răspunse calm.

— Cred că vă înşelaţi. Acesta e purcelul negru.

D. de Florinville strigă atunci pe bucătar şi află cu uimire că într'adevăr lupul furase de pe masă purcelul roşcat gata tăiat şi că bucătarul fusese nevoit să taie şi pe cel negru. Castelanul se îngrozi de ştiinţa astrologului, deşi nouă ni se pare că la mijloc e mai mult o mare artă de a trage cu ochiul. unită cu mult humor.

*

Poggio Bracciolini, vestit umorist, e mai cunoscut printr'o culegere de anecdote *Liber facetiarum* din care scoatem cele ce urmează:

Un cetăţean din Gubbio anume Giovanni era foarte gelos şi nu ştia ce mijloc să găsească spre a cunoaşte dacă nevastă-sa avusese legături cu alţii. Gelosul născoci în sfârşit o viclenie vrednică de el: se castră ca să fie sigur în cazul când nevastă-sa ar fi rămas însărcinată că nu el era pricina.

*

Un prelat se afla în faptul zilei în pat cu nevasta unui ţăran şi acesta se ascunsese sub pat ca să-l prindă. Poate de prea multă ispravă, caşi căzut în delir şi neştiind de ţăranul ascuns sub pat, părintele exclamă: „Oh! se desfăşură înaintea ochilor mei toată lumea." Ţăranul, care pierduse cu o zi înainte măgarul zise: „Te rog, priveşte bine, poate vezi undeva şi măgarul meu".

*

Un muntean din Pergola voia să se însoare cu fata unui vecin; când o văzu i se păru însă prea tânără şi crudă. Atunci tatăl fetei, care era cam nătâng, zise:

— E mai coaptă decât crezi: a avut trei copii dela dascălul din sat.

*

Un vestit beţiv fu apucat de călduri, din care pricină îi spori şi setea: veniră doctorii şi discutară asupra chipului de a tăia căldurile şi marea sete. Bolnavul zise:

— Ocupaţi-vă numai de călduri, că de sete mă ocup eu.

*

Odată Dante, pribeag în Siena, sta în biserica Minoriţilor rezemat cu cotul de un altar. Un oare cine, văzându-l gânditor, îl întrebă la ce cugeta. Dante îi spuse că se bătea cu gândul care să fie cea mai mare vită de pe lume.

— Elefantul! — răspunse plictisitorul.

— Atunci, scumpe elefant —zise Dante—lasă-mă în pace.

*

Un ţăran prost arase până la amiază şi fiind obosit şi el şi boii, mână boii înainte spre sat. puse plugul pe măgar şi se urcă şi el pe urechiatul animal. Insă acesta, prea încărcat, mergea greu. Atunci ţăranul se dădu jos, luă el în spinare plugul şi aşa se urcă din nou pe măgar, zicând:

— Acum poţi merge, fiindcă nu tu, ci eu duc plugul.

POŞTA REDACŢIEI

N. Mark, P. Neamţ: Răspuns direct. *Toto, Blăila:* Se publică. *N. N. Munteanu, Dorohoi:* Precizăm, din cauza unei erori de tipar: „dar nu simple bibliografii". *P. Şerbănescu, Tg. Mureş:* Mulţumiri. *Christina, Chişinău:* Trimiteţi un studiu dar nu „mare". *T. Scutaru, Bălţi:* Părere. Se publică biografia. Mai trimiteţi studii. *Ion Marade, Buc.:* N'aţi înţeles bine problema. Scrieţi mai de grabă un studiu despre P. Istrati, fără consideraţii de partizan şi bine înţeles ca despre un autor de l. străină. *B. Brucăr, Roman:* Răspuns direct. *N. Cristescu, Corabia:* Se va publica şi articolul. Trimiteţi articole în spiritul nostru (scriitori universali, probleme literare, curente străine şi române). Observaţia e pentru toţi. Prea avem azi poeţi exclusivi, care nu vor să se amestece în cultură. Poetul care dă judecăţi, dovedeşte înaltul lui proces creator. *Traian Paloşanu, Buc.:* A arăta „durere" că nu sunt critici ni se pare nepotrivit. Mulţi sunt îndureraţi că nu avem roman, poezie, critică, deşi acestea sunt. De obiceiu autorii criticaţi se plâng de lipsa criticei. Nu e cazul d-voastră. *V. Ungureanu, Iaşi:* Prea literară. *Căm. Negură, Iaşi:* Din nefericire încheiem foiletonul. Trimite biografie, articole monografice, etc., sub numele adevărat. *Anton I. Petrana, Galaţi:* Calea e greşită. Un fel de *Epigonii.* Colaboraţi şi cu articole. *Alex. Cann, Timişoara:* Pestalozzi mirosse a şcoală. Alt scriitor *literar.* Deodată nu ne putem ocupa de toţi. Pe rând. Ne interesează morţii *vii*, nu *morţii. O. A. Ghedeon, Buc.* Incă nu. *A, Antonovici, Bălţi:* Promiţător. *G. Tomaziu, Cernăuţi:* Nu se cade să repudiăm un autor, fără argumente. Mai de grabă scriţi d-voastră un articol despre Proust. *G. Fonea, Cernăuţi:* Mulţumiri. *Leon Zelţer, Buc.:* Deocamdată, nu. *A. Petrana, Galaţi:* Nu luaţi în seamă. Poezia a fost bună. Acum dovediţi nivelul intelectual, făcând esseistică.

Pentru vindecarea oricăror susceptibilităţi suprimăm coloana *Primii paşi,*

Errata la nr. 16. La art. *Parnassianismul: Le Parnasse contemporain* a apărut în fascicole, la Lemerre, din Martie în Iunie 1866. A doua serie în 1871. A treia în 1876. N. R. Passim: Ori *Parnas*, ori *Parnasse.* Pag. II, c. 1, r. 23 *Jeltuhin*, r. 38 *macedovlahi*; c. 2, r. 33 jos *o femeie foarte fină*: c. 5, passim: *strâmtorare, La 30 de ani*, c. 7, r. 36 jos *exultantă.* Pag. III, c. 1, r. 17 *Acte şi* Pag. IV *Anecdote: Ascultite epigrame, Piese palpitante drame:* la *Berni: ochiu bun, faţă bună.*

Toată corespondenţa redacţională (cărţi, reviste, manuscrise) se va trimite d-lui G. Călinescu, Str. aviator Th. Iliescu 47 Bucureşti III.

Secretar de redacţie / G. Ivaşcu — Imprimeriile ziarului „Iaşul" — Strada Uzinei No. 53 — Telefon 1359 — Iaşi